

Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:
 Egész évre 6 ft.
 Fél évre 3 ft.
 Negyed évre 1 ft 50 kr.
 Egyes szám ára 7 kr.

Hirdetéseket

négyszög centim.-ként 3 kr-ával számítunk — Kincst. bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyilt-tér minden sor 20 kr.

ŐRÁLLÓ

Politikai, szépirodalmi és közgazdasági lap.

Megjelen hetenként kétszer, u. m.: szerdán és szombaton reggel.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők:
 Sárospatak, Gortvay-féle ház.

Kiadóhivatal:

hová az előfizetési pénzek, hirdetési kéziratok s díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások intézendők:
 Sátoralja-Ujhely, főtér 9. sz.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmentetlen levelet nem fogadunk el.

Főmunkatársak:

Csegey Gusztáv és Dr. Masznyik Endre.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BARTHA BÉLA.

Szerkesztőtárs:

ifj. dr. MITROVICS GYULA

Kiadó:

a „Zemplén“ nyomdája.

Román liga, római liga és a mi teendők.

Az oláh nemzetiségű, igaz hazafi érzelmű egyetemi tanár, Dr. Moldován „Nyilt leveleiben“ hü képét tárta elénk az u. n. román liga működésének; e jó urak igen szerény emberek, és ennek dacára alig hiszem, hogy mi velök valaha barátságos egyességre léphessünk; azért nem hiszem pedig, mert ez egyeséget képtelennek, lehetetlennek tartom mindaddig, míg — a költővel szólva „a magyar Dunának nagy tükörén egy honfi szem pihen, s magyar lakik a parton“. E jó embereknek vágyok igen szerény, nem több, mint hogy Erdély s Magyarország a Tiszáig az ő ábrándjában megteremtett és képzelt oláh birodalomhoz csatoltassék, és mind azok a nem oláh nemzetiségűek, kik Erdélyt s Magyarországnak a Tiszáig terjedő területét lakják, dacára annak, hogy nem csak számban, de vagyomban és értelmiségben sokszorta felülmúlják e terület oláh nemzetiségű lakosait — feledjék el ezredéves multjokat, feledjék el nyelvöket, nemzetiségüket, vallásukat, s legyenek oláhokká — s mindezt azért, mert a román liga így akarja.

A román liga kívánalmaival szerény-ségben vetekszik — fájdalom kevés a Bubic-féle kivétel — a klérus nagy része és a velök társult Zichy Nándorok által képviselt római liga törekvése, ezeknek szerény vágyok és óhajok nem kevesebb, mint, hogy Magyarországnak, melynek ezredéves fennállását akarjuk megünnepelni, ezentúl, a másik évezred

multán és tartamán, többé ne az legyen minden honpolgárt egyenlően kötelező törvény, mit a nemzet alkotmányos törvényhozása — a nemzet többsége koronázott királyával egyetértve hoz — hanem az, egyedül az, mit a Vatikán helyben hagyni jónak vél.

A román liga a felállítandó nagy oláh birodalom javára elakarja foglalni hazánk egy részét — melyhez mint akár mit mondanak is, nem ősi lakosnak, még ősiség címén sincs joga; — a római liga pedig a visszaállítandó Vatikáni uralom részére — lefoglalná az egészet. Tehát a papi telhetetlenség itt is kiténik.

És a két foglalni akaró még mind eddig össze nem vezett a koncon — sőt fennáll közöttük a jóbaráti viszony.

A két liga urainak minden eszköz jó és szent, csak célhoz vezessen: a történelem meghamisítása? — ez mindennapi dolog; a századokon át béke és egyetértésben együtt élő polgárság közé a visszavonás üszkét dobni, s ez üszköt lánggra lobbantani — habár ez által a haza lenne is semmivé — szent eszköz! A román liga felfogadott vértanui, bő kárpótlás által (3 ablak 10,000 forint) megnyugtatta a nagy szenvedéseért, kényelmesen pihennek mártir-babéiraikon a szegedi állam fogházban — a római liga idáig csak 10—15 frtos vértanukat produkált, fájdalmukat, szenvedéseiket egy-egy jobb parochia feledteté, de vezérferfiái háborítatlanul haladnak előre, törekvésök már termelt is gyümölcsöt, e gyümölcs a legszabadabb elvűbb eszméket diadalra juttató s a

nemzet nagy többségének bizalmát ma is bíró kormányférfiaknak a vezetéstől elmozdítása; és folyik a munka tovább, a napokban alakult meg Vácon az u. n. kath. kör, s az alakítás szent munkájában szereplő Csávolszky kanonok hirdeté hallgatóinak, mily nagy és boldog volt Magyarországnak a nagy Mátyás alatt, és mind ez azért történt, mert e nagy királyunk jó katolikus volt; (nem jutott eszébe a polgári házasság behozatala,) és a szent férfit, a tisztelt kanonok ur, akarva — vagy nem akarva, nem vizsgálom, de elfeledte hallgatóinak elmondani, a Mátyáskori hazai történet igen érdekes részét, azt hogy a főpapság egy része már ez időben is jobban szerette erszényét, mint királyát és házját, elfeledte elmondani, hogy e dicső korban volt egy érsek Vitéz nevű, és egy püspök Césinge János — kik bár hálára lettek volna lekötelve e nagy király iránt — fellázadtak az ellen, s a hazának más királyt akartak adni, elfeledte végül a kanonok ur, hogy a nemzet e nagy királyát az „igazságos“ címmel tisztelte meg, a hálás utókor ma is így nevezi, és ezt bizonyosan, sőt épen azért tette, mert a történelem tanúsága szerint egyformán sujtá e nagy király a bűnöst bárminő állása volt — sujtá akkor is, ha püspöki süveget viselt.

Boldog idők — visszatérni óhajtott idők! és én hiszek, erősen hiszek a nemzet jövőjében, hogy az idők visszajönnek, s el fog érkezni az időpont, hogy a nemzet megsokallja, mit a román és római liga emberei ellene elkövet-

AZ „ŐRÁLLÓ“ TÁRCÁJA.

Veszendő és kiveszett eredetiségeink.

Irta: Csegey Gusztáv.

„Nyelvében él a nemzet.“

(Folytatás.)

Nem egyszer megesett, hogy nem tudott aludni Ilyenkor nem törődött vele, ha éjfélre járt is az idő; fölkelte becsengette . . . az az hogy . . . dehogyan csengetett! ez a módszer akkor még csak a nagy uraknál volt szokásban; kikélt a konyhába:

— Panni te! küldd be a Jancsit!

Jancsi volt a kocsis. Csakhamar ott termett,

— Mit parancsol, tekintetes Uram!?

— Szaladj, hozd ide a Laczit, de bandásul — érted?

— Értem, instállom alássan!

Valamennyi cigány mind a fulén feküdt már akkor, de a vajda hívására talpon volt egyszerre az egész banda. Kálmus bácsi csak úgy pórén fogadta őket, de a boros kancsó már az asztalon volt akkor, mellette két pohár, az egyik a házi gazdának, a másik a bandának. Valamennyi cigány egy pohárból ivott. Ez így dukál. Mire a pohár a nagybögöstől

viszszakerült a primáshoz, akkorára már a nagybögös is szomjas volt újra. Így nem ártott meg nekik a bor.

A banda húzta a szebbnél szebb nótákat. Kálmus bácsi kezdett belemelegedni. Felrántotta kordován csizmáit, magára vette bekecsét . . . Hát ezt ugyan ki ismeri ma már? . . . Szóval: felöltözött, aztán fejébe nyomta asztragán kucsmáját s elkiáltotta magát: „utánam!“

Damjanich tábornok után sem mentek büszkébben a veressipkások, mikor ezt a történeti nevezetességű kommandószót elkiáltotta, mint Kálmus bácsi kommandójára a cigánybanda, pedig ennek csak egy veressipkása volt: a primás.

Mikor a legelső kuriát elérték, Kálmus bácsi oda állította cigányait az ablak alá s ráhuzatta a házikisasszony nótáját: „Ez a világ a milyen nagy“. Felnyilt erre ablak is, kapu is. Hamar felöltöztek odabenn, mert tudták, hogy Kálmus bácsi nem éri be a „nachtsmüsk“-kal, azt pedig, hogy ő van itt, elég hangosan adta tudtukra, nem csak a muzsikával, hanem ébresztő szavával is.

Mikor aztán bekerült a házba, volt nevetés, ingerkedés, tréfa. A házigazda tette, mintha nagyon haragudnék, szidta a csendhaborítót, de a szeme nevetett hozzá. A kis-

asszony azonban nem rejtegette az örömét, körül cirógatta Kálmus bácsi szakállas orcáját s kacagva kérde:

— Hát aztán hova megyünk Kálmus bácsi? Vagy itt maradunk?

— Dehogyan maradunk! Hát kivel táncolnál itt? Sorba megyünk, hugom, sorba Valahol aztán majd csak ott rekedünk.

A házigazdával még egy-kettő koccintott a hirtelen felhozott borból, a cigányok is ittak egyet, aztán mentek tovább. Utözben fölverte minden jó ismerőst. Mire a falu másik végére, hozzánk eljutottak, már akkora volt a jókedvű, mulatni vágyó társaság, hogy alig férték be a házba.

Nosza rajta! tüzet rakni, sütni, főzni, bort föl a pincéből! . . . Szegény jó anyamnak akadt elég dolga, de a sok néném-asszony, hugom-asszony segített neki megkönnyíteni dolgát. Aztán meg nem is kellett sokfélét készíteni; volt a kamrában mindig egy és más, váratlan látogatásokra tartogatva; sódar, kolbász, pogácsa, a gyöngédebb nemnek egy kis sütemény és kalács. Beérte mindenki azzal, ami hirtelen előkerült. Fődolog volt a váratlan együttlét boldog jóízű öröme. Fűszerezte az egyszerű ételeket a tréfa s az ártatlan ingerkedés.

nek, elfog jönni a régi jó kor, a törvény előtti egyenlőség korszaka, a mikor a nemzet és királya által közmegegyezéssel hozott törvény ellen izgatni, nem csak a kanonok, de a püspök uraknak sem lesz büntetlenül szabad.

Ez időszak elérkezését óhajtjuk mi magyar protestánsok, és ez idő elérkezése nem csak nekünk, de a ligákhoz nem tartozó — bármely hitet valló — polgártársainknak is legszentebb vágyunk, kívánságunk, és hogy ez idő elérkezését mielőbb elérjük, korántsem fogunk mi protestáns, vagy bármely felekezeti pártot alakítani, de egyesülve a velünk egy nézetet valló honfitársainkkal igyekezni fogunk megsemmisíteni a haza semmivé tevésére törekvő román és római ligák törekvéseit.

Ez a nemzet, és ebben a magyar protestantizmus, nagy áldozatot hozott azért, hogy hazánk egységes, erős nemzeti állammá lehessen; nem említek rég mult idöket, csak az utolsó években a haza polgársága milliókra értékelhető vagyonát — a regálét — átadta az államnak, hogy ez feladatát minden téren teljesíthesse; a magyar protestánsok, nem tiltakoztak, nem zugolódtak a felekezetüket — a ragadozó körmöktől — megvédő 1868. évi törvény eltörlése miatt, mert ez áldozatot tőlük a nemzet érdeke kívánta, — de a mikor látjuk, hogy nem csak protestáns felekezetünk, de a haza is meg van támadva a ligák harca által — ideje, hogy kilépünk a küzdelem terére — most már a hallgatás egy jelentőségű lenne a haza árulással — e büntényt pedig egyetlen jó magyar protestáns — de egyetlen jó polgára e hazának el nem követheti.

Eljött a cselekvés ideje, egyesüljünk azért a ligákhoz nem tartozó honfitársainkkal, ha akarjuk, hogy nemzetünk a második évezredben is független, boldog és magyar legyen.

A mi fegyverünk hazafiúi küzdelmeinkben a törvény legyen, ezt kezünkbe véve kívánjuk, sürgessük az 1848. XX. t.-c. életbeléptetését.

A nemzet egyrésze nagy anyagi áldozatával, részben megadta az anyagi lehetőséget e törvény életbeléptetésének, s a mikor a haza polgársága ez áldozatát meghozta, elérkezett ideje annak is, hogy e haza területéből az a 2 millió

Mulattak kivilágos kivirradtig.

Kalmus bácsi tréfáját ma műnyelven *jour-*nak neveznek,

Azonban nem mindig így került ki a multság. Legtöbbször magától támadt. Három-négy család véletlenül összekerült valamelyik jó ismerősnél. Az összetalkozás jókedvet, örömet támasztott. Mikor a jókedvbe belemelegedtek, elküldtek ide is, oda is, hogy jobban legyenek. Egyszer aztán megzendült a nóta ottkinn a konyhában, vagy az előszobában. Legtöbbször nem is kellett hívni a cigányt, megtudta az mindjárt, hogy multság készül, eljött hivatalosan is. Soha sem küldték el.

A speciális magyar multságok fő ismertető jele a véletlen. Voltak nagyobb szabású multságok is, amire készültek, amit meghívás előzött meg, de én most nem erről beszélek. Ez is fesztelenebb, magyarosabb volt akkor, de ilyenek — ceremoniasabb formában — ma is előfordulnak. Az a multság, amiről én szólok, a társas élet összejöveteleiben önkéntelenül, váratlanul keletkezett mindig. A jókedv teremtette meg, azért nem kellett hozzá se frakk, se fehér nyakkendő, se semmiféle extra toilette; mindenki úgy táncolt, úgy mulatott, a hogy a véletlen multság érte.

hold kiterjedést rész, melyet a klérus szorít markába, ne legyen a nemzet ellen többé fegyver, de fordítottassék ara a szent célra, melyre az, mint a nemzet vagyona. a nemzeti akaratot végrehajtó királyaink által adatott, az erkölcsi és szellemi nevelés céljaira.

Keltsük fel sirjaikból a negyvenes évek nagy férfainak szellemét, hogy töltsön az el bennünket; az az eszme, melyet ők a feltámadás biztos reményében tettek le pihenni, öltson magára testet és lakozzék mi közöttünk.

De hogy nemzeti küzdelmünk győzelemre vezessen, el kell háritani utunkból az akadályokat, melyek haladásunkban gátul szolgálnak — a nemzeti haladás ilyen gátja a felsőház mai szervezete, s az, hogy ennek ma is hivatalból tagjai a főpapok. Ez intézményünk átalakításra vár, ez átalakítást a nemzet közvéleménye kívánja. Hazánk bölcse mondá, hogy a főpapságnak — mint ilyenek — törvényhozói joga, politikai abszurdum, ez abszurdum csak fokoztatott néhány szuprintendens oda ültetésével.

Összefoglalva röviden teendőinket, miket teljesíteni hazánk és felekezetünk érdekében kötelezve vagyunk, azok következőkből állanak!

Nem felekezeti párttá alakulva, de e haza bármely vallásu polgáraival egyetértve kívánjuk, sürgessük az 1848. XX. t.-c. mielőbbi életbeléptetését, kívánjuk és valósítani törekedünk, a klérus kezén levő nagy nemzeti vagyonnak, rendeltetési céljaira, a nemzet szellemi és értelmi fejlesztésére fordítását, s kívánjuk annak a főpapok — bármely felekezethez tartoznak is — hivataloknál fogva tagjai ne lehessenek — és ha politikai viszonyaink aként alakulnak, a nemzet új választásra, nézetének nyilvánítására hivatnék fel — ne tegyünk úgy, mint most tesznek a néppárt alakítók s a pax hirdetői — azoktól, kiket bizalmunkkal megtisztelünk nem kérdezzük, melyik felekezethez tartozik, de bizalmunkkal oly hazafiakat tiszteljünk meg, kik a nemzet anyagi és szellemi erejének fejlesztésén törekedni, a felvetett eszmék megvalósítására magokat kötelezik.

A világtörténelem tanúsága, hogy a ligák többször elnémiták a velök szem-

Azért a magyar multságot nem szabad összetéveszteni az ugynevezett *estélylyel*, a mi mindenütt van, külföldön is, s újabb időben nálunk is jelentkezik, sőt nagyobb városokban, különösen a felföldi — akkor még egészen német városokban, azelőtt is meg volt.

Az estély formáságok közt alakul és megy végbe, formászerű meghívás előzi meg. Szabályok szerint kell hozzá öltözködni. Van hangadó házi asszonya és cigány helyett zongorája.

A magyar multság formáságok nélkül véletlenül kerekedik, (Jelenítsünk: mintha még volna!) — A vidám kedély szabálytalan hullámlása nincsen korlátozva a hangadó házi-asszony nyelve és szeme által. A háziasszonynak nem az a dolga, hogy udvarmesterkedjék, hanem, hogy kilesse a vendégeinek szeméjársából, mi a kívánságuk. Nem irányadó urnó, hanem szorgalmatos Mártha: ő; a vendég az ur, akit ki kell szolgálni. És ez a kiszolgálás gyönyörűsége, mert senki sem válogatós, mindenkinek jól esik, amit kap. Azért a magyar multságot nem is lehet megszólítani, mint az estélyeket, melyeken oly édesen rágódik a pletyka; de tullicitálni sem lehet, mint egyik estély a másikat, mert a magyar multság mind egy fajta, minthogy mindegyik rögtönözve van.

(Folytatása köv.)

ben állókat — ennek tudata azonban sem a Moldován-féle jó hazafiakat, sem a gályarabok utódait nem hallgattatja el.

Ujfalusy Béla.

A 67-es alap tulzott védelme.*)

Andorka Gyula ur az Örálló olvasóit egy új politikai elméletre akarja kitanítani; jobban mondva, legutóbbi cikkében egy oly csodás politikai axiómát állít fel, hogy a kiknek az alkotmányosságról csak e kisebb ideájok van, lehetetlen megdöbbenssel nem olvasniok azt, amit legutóbb a király közjogi állásáról mond.

Mit is állít Andorka Gyula ur? Az a szédítő magasság, melyről ami szerettt királyunk a dolgokat megítéli, az események melyére beláthat, teheti csak képpessé s bírhatja reá a népe javáért élő uralkodót oly tények alkalmazására, melyeket *mi itt alant* egyelőre megítélni nem tudunk. Mire czéloz Andorka ur a *tények alkalmazásával*? A Wekerle-kormány elbocsátására. Tehát ő, aki a közjogi alapon álló párt követője, ezt egyelőre megérteni nem képes, de nem tudta ezt megérteni a nemzetnek az a része sem, mely a liberális törekvésekért támogatta az elbocsátott kormányt, legkevésbé pedig Magyarország az ország függetlenségi pártja. Egyszóval — minden tényt megfigyelve — a hogyan a Wekerle-kormány demissioja megesett, az parlamenti szempontból nemcsak a nemzet, hanem a művelt külföldi sajtó előtt is egy teljesen érthetetlen eljárás volt. Hát vajjon meg nem döbbsent-e a demissió hírére maga a szabadelvű párt. Hát vajjon nem éles hangok emelkedtek-e a demissio bejelentésekor az ellenzéki párt részéről, amely a Wekerle-kormány bukását szívesen látta, de amelyik az elejtés egész lefolyását oly zavarosnak, szokatlannak, gyanusnak, mondjuk inparlamentárisnak találta.

Most mikor e sorokat írjuk, az ellenzék, amint tervezte, a kérdést ismét vita tárgyává tette, de azt nemcsak *egyelőre*, hanem nyílt felelet alakjában most se tudtuk meg. E tekintetben a jelekre, a momentumokra támaszkodó kombinációkban kell bízunk. A momentumok pedig, melyek miatt a Wekerle-kormány bukni kellett, most már nemcsak az egész ország, de Andorka ur előtt is világosak lehetnek. Mert mi történt a Wekerle-kormány elbocsátása közben és azóta? A fuzió gondolata, mint a későbbi jelekből megítélhető volt, valószínűleg fejedelmi óhajra felszínre hozott. A protestáns püspökök a királyi audienciáknál mellőztettek, bár meghivatott ide a legkisebb pártáryalat vezére is. S mindezek miért? Az okozat után nem oly könnyű az okokat megtalálni. *Ausztriában és a fejedelmi trónhoz közel álló körökben félnek a függetlenségi eszme megvalósulásától.* Ezért kellett Wekerlének, aki a Kossuth kérdésben oly nemesen viselte magát, eltávoznia, ezért lett fölvetve a fuzió gondolata, ezért kellett a protestánsoknak mellőztetniök.

És miután mindezek már cikke írásakor is tisztán állhattak Andorka ur előtt: e tényekkel szemben mivel akarja ő a parlamentáris érteket megnyugtatni? Azzal, hogy a korona eljárását megítélni eltilt bennünket az alattvalói tisztelet és mondjuk így: *a tájékozatlanság.*

Nem akarjuk mi a királytisztelet határait átlépni, mert a Felső személye az ország törvényei értelmében *szent és sérthetetlen*, de másfelől uralkodói ényének őre a törvény és a nép képviselőre fektett parlament. És ha már a Wekerle-kormány elbocsátása minden józan logika szerint azért történt, mert engedékenységet tanusított a nemzet kebelében élő egy n y eszme ünneplésének; ha Kossuth és társai nem valami anarchisták, petroleurok, vagy forrada márok, akikellen kezdet kell fogni a közrend, a béke, a törvény és erkölcsiség barátainak, hanem egy joggalappal bíró párt követői: úgy a Wekerle-kormány ebből eredt demissioja tehát nem egyéb, mint a törvényhozás egyik faktorának a királynak és tanácsadónak indirekt kijelentése, hogy nekik ez az irány nem tetszik. És már most összeegyveztethető e, egy különben jogosult irány

*) Andorka ur felelete Kovách Károly ur cikkére már kezünk közt van. Mivel azonban a jelen cikk is az Andorka ur álláspontját támadja, a logikai sorrendnek legmegfelelőbbnek találtuk, ha először a támadást adjuk s aztán a védelmet. Szek.

tesznek ki (15-6%), ugy ebből mintegy 4 millió Irországra esik s ott a népesség 76 %-t adják. Mig a tulajdonképi Angliában a lakosságnak csak 4, Skóciában 9 %-t teszik.

Az anglikán egyház azonban ma már többé nem egységes; három, egymással meglehetősen hadi lábón álló irányra oszlik. A számra nézve legkisebb a *highchurch* (magas egyház), mely az egyházszerkezethez s az istentisztelet rituáléjához a legkonzervatívabb módon ragaszkodik. Ez az *arisztokrácia* vallási irányzata; ebből keletkezett s itt hódított a Pusey-féle katalizáló irány; ehhez tartozik lord *Halifax*, a romanizáló irány mostani vezére, kiről az alábbiakban többször lesz szó. Azt lehet mondani, hogy a katolicizmus az anglikán egyháznak csakis ebben a részében tesz némi hódítást. — A másik irányzat a *low church* (alacsony egyház), másképp *evangelical church*, mely nem annyira az egyházalkotmányra s ritusra mint külsőségekre, hanem az élő és hatló keresztény életre s tevékenységre fekteti a súlyt; kebeléből indult ki az *Evangelical Alliance* (Evangéliumi Egyesület), melynek célja közös protestáns eszmék érdekében az összes protestáns szövetkezését hozni létre; — végre harmadik a *broad church* (széles egyház), az anglikán egyháznak a német theologia s filozófia hatása alatt álló tudományos irányzata. A *low-church* és *broad-church* már jellegükénél fogva sem lehetnek alkalmasak a romanizáló törekvésekre.

Még e bevezetés végén azt kell megjegyezni, hogy e század folyamán az anglikán egyház köréből a katolicizmus kebelébe 2 nevezetes átlépés történt, az egyik a *Newmané*, ki 1845-ben tért át s az angol katolicizmus vezére lett, kit XIII. Leó biborossá nevezett ki; aztán a *Manninge*, ki anglikán lelkész létére először a puseysmushoz csatlakozott, majd 1851-ben katalizált s az egyház kebelében biborosi méltóságra emelkedett; a pápai csallhatatlanság rendületlen híve volt, ellentétben *Newman*val.

És most lássuk a Duka ur által rendelkezésünkre bocsátott adatokat, melyért itt neki őszinte köszönetet mondok.

a. a.

(Folyt. köv.)

TANÜGY.

A harmadik egyetem. Berzeviczy Albert röpirata, mint mi t számunkban említettük, megszólalta Mihálkovicz Géza drt, a budapesti egyetem orvoskari prodekanját is, ki a harmadik egyetem felállítására ügyében sehogysem akar egy véleményen lenni, a volt államtitkárral. Brosurájában azt fejtegeti, hogy a kérdés még időszerűtlen. Előbb arra kell törekedni, hogy a meglévő két egyetemünket oly niveaura emeljük fel, hogy azoknak állapotán semmi szűzelyni valónk ne legyen. Itt aztán hivatkozik az orvosikar fogyatkozásaira. Elszámolja, hogy Budapesten nincs közegésztani intézet; nincs külön orvosi középponti épület, hiányzik a klinika különböző fajai számára tervszerűleg készített intézetek. A kolozsvári egyetemre pedig cirka másfél millió frtot kellene költeni, hogy szégyenletes állapotából lábra állíttassék. A két egyetemre összesen 5 millió kellene, hogy csak közepesen legyenek felszerelve. Ha azonban a két egyetem így rendben lesz, akkor felállítható a harmadik is, melynek helyül ő nem Pozsonyt, hanem Budát ajánlja. Tehát a kérdést nem szabad elhamarkodni, mert a harmadik egyetem mellett az nem komoly ok, hol sok a hallgató, ott nem lehet tanítani. Szerinte a jó tanárnak ambíciója az, hogy sok hallgatónak jól beszéljen s így a hallgatóságban nagy érdeklődést keltsen s így ne csak egy-két, hanem minél több tanuló látogassa előadásait.

Jubiláló tanítóképző-intézet. Lélekmelő ünnepély folyt le e hó 22 én a sárospataki állami tanítóképző-intézet falai között. Ekkor ünnepelte az intézet igazgató-tanácsa és tanári kara az intézet, mint első teljes 3 osz-

tályu állami tanítóképző-intézet fennállásának 25 éves évfordulátát. Az ünnepély a mondott nap délelőtt 9 órakor kezdődött. Jelen voltak az intézet tanárain s tanítványain kívül *Kun Bertalan* tiszáninnyi ev. ref. püspök, *Nagy László*, budapesti tanítóképző-intézeti tanár, a képezdei tanárok országos egyesületének titkára, az egyesület képviselőjében *Nemes Lajos* kir. tanácsos, tanfelügyelő, mint az igazgatótanács elnöke, a helybeli felekezetek lelkeszei s az igató-tanács többi tagjai, az ev. ref. főiskola több igazgató-tanácsosa s tanári kara majdnem teljes számban, számos tanító, nagybára az intézet volt növendékei s nagyszámu és diszes érdeklődő közönség. Az ünnepi program első pontja volt a »Hymnus«, melyet Eötvös József br. célja az állami intézetek felállításával; az, hogy a magyar állam különböző nemzetiségei s felekezetei szeretni, becsülni tanulják egymást s az ily tanítóképzőkből kikerült tanítók erre tanítsák növendékeiket. — Majd *Liszt Ferenc Király-dala* következett az intézeti énekhar előadásában. — Azután *Dezső Lajos* az intézet igazgatója lépett a szószékre s tartott egy hatalmas, tartalmas felolvasást »Huszonöt év« cím alatt, melyben nemcsak az intézett 25 éves multját vázolta meg a tudás paedagógus és szakférfiu alaposágával, hanem egyuttal érdekes vonásokban rajzolta meg a magyar tanítóképzés történetét is; a teljesen gyakorlati jellegű, minden elméleti alapot nélkülöző, katolikus s a tisztán elméleti jellegű, gyakorlati kiképzéssel össze nem kötött protest. tanítóképzést s a kettő összeolvadását az állami tanítóképzésben. Lelekes szavakban emlékezett meg a sárospataki főiskoláról, melynek a mostani állami intézet 1869-ig egyik ága volt; a sárospataki főiskola szelleméről, melyet az állami intézet is örökölt. Az igazán tanulságos beszédből még a

Ott várt reá huga. Zoltán egyedül akart vele beszélni, magukra hagyták őket.

A leány remegve, halványan állott előtte, mig ő összefon karokkal komoran nézett szeme közé.

— És veled mi történjék, boldogtalan te! Vétkes vagy. Azt mondtam egykor valakinek, hogy amit ellenem vétettél, azt én nem bocsátom meg soha; de azóta nagyot változott az idő és most azt mondom a bibliai Józseffel: »te gondoltál én ellenem gonoszt, de isten gondolta azt jóra fordítani«... ezt izeni neked a gyászoló család is. Amit vétkeztél ellenünk, azt leróttad nemesen és mi megbocsátunk neked.

A leány tenyerébe rejté arcát s csendesesen zokogott. Zoltán előgódott hangon szelidebben folytató.

— De te vétkeztél önmagad ellen is és már most ezt ki fordítsa el rólad? Játszottál az étellel, gunyt üztél a szerelemből, ami minden nőnek hivatása és neked kétszeresen az volt, mert annyi előnyvel ruházott fel isten és a természet, hogy képes lettél volna egy férfit boldoggá tenni. De te játszottál az emberi szívvvel és az évek elmúltak fölötted, Már nem vagy fiatal leány, pedig fiatal boldog családanya lehetnél már, mert szerettek többen igazán, nemesen, de akiket te mind kicsufoltál, megcsaltál és most utolért a nemezis a szerelem büntető ostorával, megszeretted azt, aki téged nem szerethet, aki szerelemmel nőre nem néz többé soha. Mi történjék veled boldogtalan, szólj... akarsz-e visszamenni oda?

A leány borzalommal veté magát Zoltán lábaihoz:

— Nem, nem, nem!... Oda nem megyek... inkább meghalok!

— De már keresnek, már érted küldtek. Tudják, hogy én itt vagyok; felőled azt hiszik, hogy a temetésen akartál velem megjelenni... és most érted küldtek s tőlem követelnek vissza!

— Nem, nem megyek, nem mehetek, utálok azt a házat... Oh Zoltán, ha megbocsátóttál, könyörülj rajtam!

A szegény boldogtalan leány ugy vonaglott ott a komoly szigorú férfi lábainál.

Zoltán arca ujra átszelidült, gyöngéden hajolt le hozzá s mondá:

— Kelj föl, gondoltam ki számodra valami helyzetet,

amiben élhetsz, mig meg nem gyógyulsz, vagy mig bele nem halsz. Elviszlek hozzám, velem fogsz lakni, vezetted háztartásomat, mig meg nem nőszölök. Akkorára egy nőnevelő intézetet állítok fel, amelyben hárman fogunk működni, te én és nóm s így lesz tisztességes műveltségedhez illő foglalkozásod és velünk maradhatsz, ameddig akarsz. Jó lesz?

Hermine a kárhozattól megszabahlult örömmel ölelte át bályát:

— Oh Zoltán, minő nemes vagy te s minő nyomorult voltam én!

— Hagyjuk, feledjük azt. Ezután szeretni fogjuk egymást.

— Igen, igen! és nem válunk el soha!

— Most kedves hugom, még a háziaktól kell elbucsuznunk. Nekem azonban előbb néhány szóm van a házi kisasszonyhoz, addig te ird meg néhány sorban szülőinknek, hogy velem jössz.

Hermine leült irni, Zoltán pedig egyenesen a kertbe sietett, hova néhány sugva mondott szóval Emmi kérette.

Emmi már várt reá. Őszinte bus mosolylyal nézett fel rá, amint kezét az ifju megfogta. Fekete ruhában voltak mind a ketten.

— Kisasszony...

— Miért nevez kisasszonynak?

— Tehát Emmike! én kegyednek izentem valamit bárándóje által, meghallgatta azt?

— Meghallgattam.

— És nem volt önnek erre semmi felelete készen?

— Ön előre visszautasította a feleletet, azt izente, hogy a feleletét személyesen jön el.

— Az nem változtat kérdésem értelmén semmit; én azt kérdeztem: volt-e már önnek akkor kész felelete az én izenetemre? vagy más szóval ugyanazon érzelmre talált-e izenetem, amivel küldve volt?... Vagy még most sem érthető a kérdés?

Emmike most meg fogta Zoltán kezét mind a két kezével és ugy nézett szemébe áthevült arccal, és mikor ugy nézett rá remegve, kipirulva, szemei lassan megteltek könnyel. Zoltán e gyönyörű barna szemekben egy mennyországot látott megnyilni.

EGYHÁZI ÉLET.

Az anglikán egyház és a pápa.

elfojtási törekvése az alkotmányos felfogással a népképviselőre állított parlamentek és a hit és a gondolat és lelkiismereti szabadság korában. Nem. Ezt minden művelt államban úgy nevezik: hogy *felülről való nyomás*, amely eljárásához minden történetében van elég példa, de ezzel szemben a loyaltást sehol se úgy értelmezték, ahogy Andorka ur; mert akkor vesünk el minden parlamenti és felelős miniszter formákat, elég legyen a fejedelem, ám az ő uralkodói eljárásait bírálni nem szabad még alattvalói tisztelettel sem.

Ez a loyaltásból nem folyik. Én tisztelem fejedelmek törvényeink szerint szent és sérhetetlen személyét, de nemzetem és minden nemzet története megtanít, hogy uralkodói bírálat alatt állanak, mert a Felségek is emberek és ők is tévedhetnek.

A loyaltást minden ép érzékű ember és nemzet így szokta felfogni. Így fogta fel a magyar szabadelvű párt legközelebb, midőn a királytól küldött Khuen junisban kabinetalakítással kudarcot vallott, midőn a Felség bizalmát veszített Wekerle iránt a tüntetés szenzációs volt, anélkül, hogy ezzel valakinek eszébe jutott volna ebben loyaltást látni. Sőt még nem így fogja fel ezt a loyaltást a nálunknál műveltebb nemzet az angol, amely nem lát illoyaltást abba, sem, ha a fejedelmi személyek magánérkölcsei tetteire is ellenőrzést gyakorol, amint példa rá a velszi herceg számos esete.

Nálunk ellenben a köteles alattvalói hűségnek egy fattyuhajtása fejlődött ki, amely elmélet leleplezés a 48. és 67. törvényes alapoktól az aalikus és udvaronc politiká felé, mely nem lehet egészséges fejlődés.

Anomália különösen Andorka Gyula urnál, aki a demokratikus iránynak oly nagy hangú szószólója szokott lenni.

Péter Mihály.

Ujabb időben nagyon sokszor olvastunk hazai lapokban is oly tudósításokat, melyek azt hirdetik, hogy a protestántizmus az angol egyház kebelében veszélyeztetve van; hogy ott a papisztikus, katolizáló áramlat mindinkább növekszik s évenként ezek és ezek térnek vissza az egyedül üdvözítő egyház kebelébe, az angol püspöki egyház ritualeja pedig mindinkább közelít a római katolicizmuséhoz, úgy hogy sokan nem messze látják már az időt, midőn a hatalmas anglikán egyház, vagy annak tulnyomó része belcolvad a római katolicizmusba.

Olvassuk másrészt azt is, hogy maga a pápa, kinek rögeszméje a keresztyén világnak a pápai szék fenhatósága alatti teljes egységét megvalósítani, s az ázsiai és afrikai szektákkal épügy egyezséget teremteni, mint a schizmatikus Oroszországgal: most térítő munkájában Angolországra vetette szemét s ezt óhajtja s reméli mindenekelőtt az egy akol, egy pásztor elvének megnyerni.

Magától érthető, hogy a pápa ama térítő munkája csak egy elaggott elmebeteges képzelődése. Oroszország époly kevésbé fog beleolvadni a római katolicizmusba, mint az északi pólus nem egyesül a délivel. Sokkal aggasztóbbnak látszott az anglikán egyház romanizálására vonatkozó hirtetés; azt ugyan józan fővel gondolni nem lehet, hogy az egyház hivatalosan, a maga teljességében vesse alá magát a pápai széknek, de ezekre és ezekre kiterjedő szakadás bekövetkezhetnének, annál inkább, mert bizonyos tekintetben ez irányt a puseysmus (a Pusey-féle anglikatizmus egy Manning, Newman etc. áttérése előkészíteni látszott s a pápaság hívei roppant büszkén hirdetik, mily haladást tett az emancipáció óta a katolicizmus Angliában.

Ily körülmények közt leghelyesebbnek találtam a kérdés alapos megvilágítása végett Angliában élő kitűnő földünkhez, dr. Duka Tivadar urhoz fordulni oly kéréssel, hogy legyen szives ő ez ügy jelen állását megvilágítani.

Duka ur a legnagyobb előzékenységgel felelt meg kérésemnek, amennyiben rendelkezésemre bocsátotta lefordítás végett a Timesnek ez ügyre vonatkozó közléseit s levelében maga is értékes felvilágosításokat adott. Levelének idevonatkozó részét, valamint a Times általam lefordított közléseit adom itt közre; azonban az „Óráló” olvasóinak tájékozása végett egyet-mást el kell mondanom.

Nagy-Britanniában két államvallás van, u. n. Aneliában az anglikán, Skórszágban a prezbiteri egyház. Az anglikán egyház az állammal a legszorosabb viszonyban áll s feje tulajdonkép az államfő, a legfőbb felügyeletet az állam és kormány gyakorolja. Külső szervezetében közel áll a katolicizmushoz, mert hierarchikus, elfogadja a külön püspöki rendet, s ez képezi a főpapságot, melynek alatta áll a püspöki rendi jogokkal nem bíró alsó papság. Az anglikán egyház istentisztelete fölöttébb ritualisztikus jellegű s ebben is hasonlít a katolicizmushoz. Ellenben a dogma tekintetében teljesen protestáns jellegű s az anglikán egyház 39. cikke a protestáns, különösen református hittani felfogásnak felel meg. Az anglikán egyház rendkívül gazdag, évi jövedelmét 10 millió font sterlingre, vagyis mostani érték szerint mintegy 125 millió forintra becsülik. Az anglikán egyházhoz nem tartozó protestánsok az u. n. disszidentek s számos kisebb, nagyobb felekezet s szektára oszlanak, pl. prezbiterianusok, quakerok, methodisták, independensek stb. stb., mellettük vannak még a katolikusok. Irországban ezek abszolút többséget képeznek s kevés zsidó. Az anglikán egyházhoz mintegy 20 millió ember (55.4%), a prezbiterianusokhoz mintegy 2 millió (5%), más prot. felekezetekhez 8¼ millió (23%) tartozik, a katolikusok mintegy 5¼ milliót

Őn most felelt nekem kedves Emmike, én elfogadom e néma választ. Azt hittem, hogy mikor én e feleletért eljövök, Mártonfalván csak édes reményeket, örömet fogok találni... Nézzé, azóta gyászba öltöztünk és én szentségtörésnek találnám önzően átvenni boldogságomat, mikor annak gyászát hordom, aki azt mondta nekem: *fiam vagy!* és megáldotta szívemet. Oh kedves jó Emmike ért ön engemet?

Emmike némán zokogott s megszorítá Zoltán kezét.

— Én hiszem, hogy ők megkönnyült szívvel, megenyhült fájdalommal fognak visszatérni; a drága feledhetlen férfit emléke nem lesz üldöző réme szíveinknek, hanem boldogító, vigasztaló nemtője a családnak, amelynek már most egy helyett két szent halottja van s mindeniknek emlékéit boldogságunkkal fogjuk megünnepelni, hisz ők még halálukban is boldogságot hagytak hátra. Majd ha ők visszatérnek és a gyászruhát levette teljesítik a haldokló templomos végkivánatát... mikor a sokat szenvedett magasztos lányka először fog igazán boldogan felmosolygani, mikor fejére a tövi korona helyébe a szerelem rózsakoszorúja fonódik: akkor kedves jó Emmike, akkor szeretnék én hozzájuk csatlakozni... Emmikém, drága angyalom fogsz-e engem követni oda?

A lánykán végigrázkódott valami édes boldogító érzés s könyben uszó szép szeméit a boldogan mosolygó ifjura emelve önfeledten suttagá:

— Megyek... megyek veled, ahova vezetsz... Oh istenem, így gondoltam én azt és te elmondtad nekem!

— Látod a lelkünk egy már! és most fogadd ez egyszerű kézzszorításban legszentebb ígéretemet...

— Ígéret?... minek az? nekem van hitem benned... Hiszem, hogy boldog leszek és várok rá boldogan.

Az ifju ennyi bensőségtől, ily nagy szerelemtől megittasodva gyönyörrel nézte a remegő lánykát, aztán mintegy erőszakkal akarván kitépni magát e boldogságból, hirtelen mondá:

— És most bucsuznom kell... mert rögtön indulok haza, t. i. új otthonomba. Menjünk be szülőidhez.

— De ugye néha mégis látjuk egymást?! kérdé naiv féltékenységgel Emmi, amire Zoltán mosolygva felelé:

Hermine sorsa.

A rózsabokrok alatt mélyen egy sirbolt volt elrejtve, ott aludta örök álmait a szegény boldogtalan asszony. Márvány emelvényen állott érckoporsója, mellette egy üres érckoporsó, melyet Farkas maga tétetett oda titkon, mikor a sirboltot befalazták.

Csak Kálmán ismerte a titkot.

Most, a temetéskor felbontották a befalazott csapóajtót, beletették Farkas tetemeit a számára készített koporsóba és már most egymás mellett pihennek, egymásé lettek örökre.

De a csapóajtó helyébe nyílt bejárat készült erős öntött vas-ajtóval. A fakeresztet levitték a sirboltba, odahelyezték a két koporsó fejéhez középtűt, hogy mind a kettőnek szóljanak szavai.

A rózsabokor csendesen hullatta leveleit a domboru sirhalomra, jelentve busan a két csillag l-hunyát; de onnan felülről éjjelente fényesen ragyog reájuk a szerelem örök csillaga, jelentve magasztosan, hogy a két megdicsőült szellemet egyesíté örök szerelmükben a csillagok világa.

A család elutazott. Gyula nem ment velük, az egybekelésig elváltan akart élni tőlük. Talán volt ebben az elhatározásban valami titkos gyöngédség is: végtelen boldogságát nem titkolhatta volna el a szerencsétlen anya előtt, szerelmük önkéntelen is sugárzott volna egész lényükről, mert az — jól érezte Gyula — csakhamar visszakövetelte volna jogát a szívben a gyermeki szeretet fájdalma fölött, s a szegény asszonynak látnia kellett volna a hajnalodó boldogságot, mi neki örökre lealdozott. Elhatározta, hogy Olaszországba utazik. Ideiglenesen visszautazott Pestre, pár órával a család elindulása előtt Zoltán tehát maga maradt a családnál, míg az utra elkészültek.

A kapuban bucsuzott el tőlük. Midőn már messze voltak s az egyenes uton csak mint fekete pont látszott a tovarobogó hintó, még akkor is kezében tartá kalapját, istenhozzádót intgetve nekik.

— Hozzon az isten vissza titeket enyhült bánattal, megújult életkedvvel! — sóhajtá az ifju fájó szívvel.

Aztán Verőciékhez sietett.

következőket emeljük ki: A *sárospataki képezde* 1857. november havában nyílt meg, mint a főiskola egyik újonnan szervezett ága. Az első félévben theologusok látogatták, de már 1858. február havától rendes növendékei voltak az intézetnek, kik három évi tanfolyam elvégzése után bocsáttattak tanítói állomásokra. Az intézet Árvay József igazgatása alatt 1869-ig működött mint felekezeti tanintézet. Az 1869-70 ik tanévtől kezdve az államkormány vette át és attól kezdve saját külön épülettel, önálló tanárikarral működött. Első igazgatója Kiss József előbb a felekezeti képezde tanára volt, ki 1872-ben tanfelügyelővé nevezett ki s 1891-ben mint Hajdumegyé kir. tanfelügyelője halt meg. — Második igazgatója 1872-74-ben Dóczy Gedeon, előbb a miskolci jelenleg a debreceni felső leányiskola igazgatója. 1875-től az intézet Dezső Lajos igazgatása alatt áll. Huszonöt év alatt volt az intézetnek 1726 nyilvános, rendes növendéke, kik közül 328 hagyta el az intézetet mint pályavégzett növendék. Az első osztályba lépőknek 50% jutott el a IV. évi tanfolyam végére, vagyis a belépőknek fele nyert tanítói hivatalra kiképeztetést; az időközben kiléptettek egy része magán uton készült, más része más pályára tért. Felekezet szerint a növendékek 73,3%-a ev. ref. vallású, 16,3% a r. kath. vallású, 6,3% a g. k., 2,2% a izraelita, 0,4% a ág. ev. hitvallású, Nemzetiség szerint 5% kivételével a növendékek mind magyarok voltak.

Az ünnepélyt d. u. 1 és fél óraker 100 terítékű társas ebéd követte az intézet dísztermében, mely a leglelkesebb hangulatban folyt le s az ünnepelő társaság csak este 7 óraker oszlott szét. A szebbnél szebb tósztok a királyra, Kun Bertalan püspökre, Nemes Lajos tanfelügyelőre, Nagy Lászlóra, Dezső Lajosra, az intézetre s annak tanári karára, a főiskolára stb. stb. egymást érték s az ebéd alatt 300 frton felüli ajánlat történt az ifjuságot segélyező alapok gyarapítására. Mivel az adakozások még folynak, az adakozók névsora később fog megjelenni. Itt csak Puza Sándor gör. kath. prépost-plébános, főesperes 100 forintnyi s Kun Zoltán dr. főisk. és tanítóképző intézeti orvos 50 frtnyi adományát említjük föl. Az ebéd folyama alatt olvasták föl azt a sok táviratot, mely az ország minden részéből, különösen az intézet volt tanítványaitól érkezett az ünnepélyre.

Szóval a jelen voltak egy minden tekintetben szép ünnepély emlékével oszlottak el, lelkükben avval az óhajjal, virágoznék a derék intézet, működjenek még sokáig áldásosan valósuljanak azok a magasztos eszmék, melyek a nagy Eötvöst megalkotásánál vezették.

IRODALOM, MŰVÉSZET

Az „Evangelikus Egyház és Iskola” az „Órálló”-ról. Az ág. ev. egyház ez egyetlen magyar hetilapja, melyet Trsztv. énszky Ferenc pozsonyvárosi főesperes szerkeszt, az aláírási felhívás és feltételek rövid ismertetése után, következő lelkes szavakkal ajánlja lapunkat, melyek egyuttal a szerkesztő személye iránt is netáni csekély érdemet messze meghaladó elismerést fejeznek ki, melyet nem érdemelt s csak az eszme iránti önzetlen szeretet számlájára lehet írni. „Hogy így lapra a magyarországi protestánszmusnak a legkülönzetlen szüksége van, azt jámbor óhajtsképen egyházunknak igen sok gondolkozni tudó s hazai eseményeket figyelemmel kísérő tagja sokszor kifejezte. Hogy áldanunk kell a gondviselést, midőn ez ügyet oly férfiú kezében látjuk letéve, mint Dr. Bartha Béla, ki alapos tudásával, vas szorgalmával, tiszta jellemével teljes biztosítékot nyújt a vállalatnak céltudatos és áldásos vezetésére, ez kénytelen elismerni mindenki, aki az „Órálló” eddig is olvasta. Itt van tehát az alkalom, hogy nem is nagy áldozattal oly közlőnyt teremtsünk magunknak, mely midőn a napi sajtó terén tiszteletreméltó állást foglal el, egyszersmind a protestánszmus szellemének, a magyar haza érdekével összeforrt hatását teljes érvényre juttassa. Csak egy kis lelkesedés az ügyért és Dr. Bartha Béla felhívása nem maradhat eredmény nélkül. Melegen ajánljuk e vállalatot minden evang. protestáns férfúnak figyelmébe és buzgó pártfogásába. Köszönjük a nagytiszteletű szerkesztőség rendületlen bizalmát s lelkesedését. Igaza van, hogy e nagyfőntosságú, a protestánszmusra életbevágó

eszme megvalósításához az adott körülmények közt az illetékes tényezőknek csak egy kis, tettekben nyilatkozó jóindulatára volna szüksége. S ha ténynyé válhatik az, ami még csak óhajts és remény, minden erőnkkel rajta leszünk, hogy az ily fényesen előlegezett bizalom szégyent ne valljon.

„**A magyar nemzet története**” című Szalay-Baróti-féle füzetes vállalatból, melyet már több ízben volt alkalmunk olvasóink figyelmébe ajánlani, most jelent meg a 6. füzet. Ebben bevezetődik a „A fejedelmek kora” c. szakasz és megkezdődik az Árpád-házból való királyok korának tárgyalása. Ehhez a füzethez is külön műmelléklet van csatolva: Szt. István palástjának rajza, melyet Ipolyi A. „A magyar szt. korona története és műleirása” című műve nyomán Tull Ödön készített. Igen szépek a szövegbe nyomott illusztrációk is, melyek közül kiemeljük a következőket: Veszprém, a magyar szt. korona hátulról nézve. Visegrád; Pozsony (a XVII. században készült s az Orsz. Képtárban őrzött metszetről); az orsovai korona-kápolna, a korona ládaja; Szt. István signuma; Pannonhalma; Imre hereceg; a szent jobb, eredeti fényképről készült rajz; végre Szent István ezüst denárja. Az eddigi füzetek a legjobb reményre jogosítanak e művet illetőleg. Az egész mű körülbelül 65 füzetre van tervezve. Minden hó 1-én és 15-én egy-egy füzet jelenik meg, melynek ára 30 kr. Előfizetheti negyedévre (6 füzet) 1 frt 80 kr-áival. Az előfizetési díjak a kiadóhivatalba (Andrássy-ut 21. sz. a.) küldhetők.

A Protestáns Irodalmi Szemle legújabb füzetével VII. évfolyamát kezdi. E füzet tartalma: I. Értekezések es tanulmányok. 1. Az énekes-könyv reformja zenészet szempontból. Farkas Lajos. 2. A héber szellem bölcséleti iránya. Józsa Zsigmond. 3. A jövő vallása s annak profétái. Szilágyi Mátyás. Irodalmi Szemle. a) Hazai irodalom. Ismertette vannak: Három Rákóczy-életrajz. Szilágyi Sándortól. — Az egyetemi tanárképzés kérdéséhez c. röpirata Beöthy Zsoltnak. — Végül Lévy Lajos sárkeresztúri ret. lelkésznek most megjelent „Vegyes egyházi beszédei.” — b) A külföldi irodalomban: Fischer „Grundzüge einer Sozialpädagogis und Socialpolitik; Örtel „Der Conservatismus alt Weltanschauung; Schultz „Grundriss der Apologetik zum gebrauche bei akad. Vorlesungen” c. művei vannak ismertette. — A kiadóhivatal arra kéri a nagyszámú hátrálékosokat, hogy tartozásaikat egyenlitsék ki mielőbb.

Magyar Bortermelő Lapja (szerk. Rombauer Dezső, heti lap, előfiz. ára egész évre 4 frt, szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest VII., kerepesi ut 44.) 3. száma következő tartalommal jelenik meg: Kinek van eladó bora? Első és másodoszt. ojtvány. Richter-féle ojtásmód. A szőlő új betegsége Ruszton. A cserebogár-pajor. Borkivitelünk Oroszországba. Tudósítások. Vegyesek.

UJDONSÁGOK.

A király, minthogy a kabinetváltság elintéztetett, négyheti ittléte után jan. 20-án estve kilenc óraker utazott el külön udvari vonaton Bécsbe.

Az Emke nagy jóltevőjének 1893. ápril. 30-án kelt végrendelete január 13-án hirdette ki a dévai járásbírósnál. A végrendeletben gróf Kun Kocsárd csak készpénz vagyona és pénzürtékü ingóságai felett rendelkezik, minthogy ingatlanairól már előzőleg intézett Ingó vagyonát (80000 ft) unokaöccsei Kun Zsigmond, Károly és István öröklik együttesen hatvanezer frtot. S ezen hatvanezer frtra utóörökösül ismét az Emke rendeltetett. T. i. kamatai ekkor az „Emké” illetik s ez pedig szorgalmat, szegény tanítók közt osztja ki. Eze frtot hagyott régi alapítványára, amelyet azon szászvárosi polgárok fia számára tett le, akik a követválasztáskor lelkiismeretök szabadságát nem alkudták le. Jutnak az örökségből kisebb hagyományok is a megboldogult távolabbi rokonai számára. Az algyógyi ref. egyház ezer frtot kap. A mi ezenfelül megmarad a szászvárosi szegény gimnazisták konviktusának jut. A nagyszívű ember még cselédségéről is szépen emlékezett meg.

Szatmári levél. Tek szerkesztő úr! Becsés lapja f. é. 6-ik számában említve van, hogy a szatmári Protestáns irodalmi kör által kiadott „Szatmári Hirlap” is befejezte pályafutását. Méltóztassék némi helyreigazításul közölni

a következő tényállást. A szatmári Prot. irod. körnek van jelenleg 220 tagja, 881 ft pénzmaradványa a mult évről. Ha tehát a kör be-szüntette volna az általa kiadott hirlapot, azt nem a deficit, vagy a közöny okából tette volna. De nem szüntette be. A mult évi december hó 25-én tartott rendkívüli közgyűlésen történt, hogy a kör titkára lemondott a szerkesztői állásról. Az év végéig tíz nap volt hátra, ily rövid idő alatt nem lehetett intézkedni a lap további szerkesztéséről, illetőleg a felhívottak nem vállalták el a szerkesztést. — Így kellett a lap folytonos megjelenésének szünetelni. A f. hó 17-én Szatmaron tartott közgyűlés ismét kimondta, hogy a lap szerkesztését az igazgató-választmány mielőbb intézze el, s remélem, hogy a választmány gyorsan fog intézkedni s a lap továbbra is folytatja pályáját. Igaz, hogy voltak a kör tagjai között, kik a lapot beakarták szüntetni s más téren gyümölcsöztetni a kor tőke pénzét, de a többség a lap megjelenését kívánta s e szerint lőn kimondva a határozat. Méltóztassék tehát b. lapja t. olvasói tudomásra hozni, hogy a szatmári Prot. irodalmi kör lelkesen fogja lobogtatni hazánk északkeletén a protestánszmus szent elveinek lobogóját, nem rnyedve, nem csüggedve, de bizva saját erejében s bizva isten segéd lmében!

Dániel Ernő képviselősége. Mint Pancsovai levelezőnk írja, f. hó 21-én a pancsovai választó-kerület 25 tagu küldöttsége Dániel Ernő kereskedelmi miniszternek — nevezett kerület volt országgy. képviselőnek felajánlja a mandátumot. Pancsova szab. kir. város küldöttsége 22-én jelent meg a kereskedelmi miniszternél. Biztos kilátás van, hogy Dániel Ernő ur egyhangulag választatik meg képviselőül.

Halottnak nyilvánítás. A rovignói, istriai kerületi törvényszék Beleich Franciska kérésére felhívást tett közé, amelyben az asszony férjét Beleich Antoniót arra szólítja fel, hogy 1896 febr. 28-ig, adjon magáról élet jelt, különben a törvényszék halottnak fogja nyilvánítani. Beleich Antonió mint matróz Orth János hajóján volt s a legutolsó hír 1890 július 15-éről való, a mikor a hajón Buenos Ayresből Valparaisoba indult.

Uj köszönbánya. Andornak, borsodmegyei községben gazdag köszönrétegekre bukkantak a napokban. Mocsary Lajos volt országgyűlési földbirtokos mostanában több érdekelt féllel részvénytársaság megalakításán fáradozik, amely a köszönet kiaknáthatná.

ORSZÁGGYŰLÉS.

A koronaőr eskütétele. Január 30-án tartotta meg az országgyűlés két Háza az együttes ülést Szilágyi József és gróf Andrássy Tivadar elnöke alatt, melynek tárgyát a király által koronaőrre kinevezett, Bárd Radványzky Béának, hivatalában való megerősítése képezte. A királyi kézirat és a jegyzőkönyv felolvasása után a főrendek és képviselők a budai királyi palotába vonultak, ahol ő felsége jelenlétében baró Jósika Samu miniszter felolvasása után az új koronaőr az esküt hivatalosan letette. A Haz tagjai innen a képviselőházba visszatérvén, br. Radványzky Béla harásos beszédében hálás köszönetét fejezte ki az országgyűlés mindkét hazának azért a kitenetű bizalomért, amely által azt a diszes méltóságot reá ruhazta. Most az alkotmányos aktusokról szóló jegyzőkönyvek olvastattak fel s ezek után az ülés bezatott.

A képviselőház ülése jan. 21. A folytatóság bemutatási vitát az elnök és alelnök választása előzte meg. Elnöknek 207 szavazattal Szilágyi Dezső választott meg szemben Justh Gyulával ki 141 szavazatot kapott, alelnöknek pedig Berzeviczy Albert 64 szavazattal többséggel Gulner Gyulával szemben, kire 150 szavazatot esett Szilágyi Dezső a maga és alelnöktársa nevében rögtön meg is köszönte a Háznak e nagy megtiszteltetését, ígérte, hogy a rajuk ruhazott hatalmat teljesen *pártalanul* fogják gyakorolni. Ily értelemben udvozöltek az elnököt Ugron Gábor és Madarasz József.

Gróf Bethlen Gábor beszédében főképp a szász nemzetiségi frakció ellen kelt ki, amely személyes politikát folytat a miniszterelnökkel s vádolja a kormányelnököt, hogy a szászokkal bizonyos megalkuvásra lépett. Erre Meltzl Oszkár a szászok jogainak védője felelt, ismer-

tette a szász néppárt programjának keletkezését és a miniszterelnök elé való terjesztését, amire Bánffy Dezső miniszterelnök válaszolt és így kitünt, hogy — szerinte — a nemzetiségi törvénynyel nem ellentétes paktumot kötött. Herman Ottó beszélt ezután hosszasan a válságról, a fuzióról, a magyar tisztí akadémiáról, a szász nemzetiség programjáról, amelyben foglalt jogokat a nemzetiségi törvény értelmében csak akkor tartja megvalósíthatóknak, ha a szászok jó hazafiak lesznek, végül kijelenti, hogy az új kormány iránt nem viselkedik bizalommal. Folytatta a politikai vitát Asbóth János, ki szintén a fuzióról polemizált és hevesen kelt ki a szabadelvűpart szerinte monopolistikus irányja ellen.

Ugron Gábor állott fel ezután elmondván azt a szép beszédet, mely hosszú idő óta először emlékeztetett a régi Ugronra Terjedelmesen foglalkozott a válsággal s bizonyította, hogy ez nem volt parlamentaris. Kiindult a kormány azon programjából, melynél fogva törekedni fog arra, hogy a bizalom a korona és kormány között helyreálljon, tehát az ezelőtt nem volt meg. De ez magában nem elég, mert nem fejt ki azt a módot, a mely mellett a nemzet is törekedhetik e célra és a mely mellett megbíráthatná a nemzet, hogy a tényleg létesült bizalom és egyetértés megfelelő a nemzet méltóságának létezőkének. Ebből levezetve kárhoztatta azt, hogy kivéve gróf Szapáry Gyulát a királyi kihallgatásra meghívott politikusok nem nyilvánították férfiasan a Ház előtt véleményüket, melyet a koronának tettek. A parlamentárizmussal ellenkezik, hogy a politikai és közélet férfainak tanácskozása a koronával titoktartást képezze, mert hisz a nyilvánosság a nemzet akarata az, a mely minden uralkodót a félrevezetések ellen megvéd és a koronának csakis oly tanácsot kell adni, melyért a felelősséget a nemzet előtt nyíltan el lehet vállalni. Hozzászólt majd a fuzióhoz vadolja a szabadelvű pártot s elítéli azon véleményt, mely a 67-es kiegyezést örökidőkre létesítettnek s ennél fogva változhatatlannak deklarálja, holott az nem egyéb törvénynél, a nemzet pedig nem stagnálhat, mert gyarapodik vagyoniilag, növekszik önértékben és önbecsülésben, mindezeknél fogva kijelenti, hogy a jelen kormányval örökösön hadi lábon fog állani. Ugron beszéde reflektálásra hívta fel Darányi Ignácot s ő a többek között mint legfontosabbat azt nyilvánította, hogy a fuzió dologi és nem személyes okokból nem sikerült.

Január 22. Horváth Gyula a miniszterelnök egykori főispánjáról mondott kritikát, e minőségében a miniszterelnök semmi más eredményt nem tudott felmutatni, mint azt, hogy erőszakosságát nemzetiségi és felekezeti különbség nélkül mindenkiel érvényesítette és azokat összevesztette. Innen indult ki a szász paktum, a melyre a kormányelnök még eddig helyes választ nem adott, hogy t. i. teljesíti-e a szászoknak a kívánságait vagy nem?

Gróf Batthyány Tivadar az egyházpolitikáról, a felekezeti békéről és a fuzióról beszélt, mely utóbbit a miniszterelnök meg sem akart valósítani, mert ha akarta volna, képes lett volna ezt megtenni s felhozza itt állítása igazolásául a szász egyezséget.

Erre Zay Adolf kélt fel s védelmezte a szászokat. Szerinte a szászok külön pártot is képezhetnének, mint pl. az u. n. perronpártiaké, de ők csak azért maradnak a szabadelvű pártban, mert a 67-es alap biztosítására a pártban latnak legtöbb garanciát. Zay beszédre provokálta Ugron Gábort, ki nem a szász nemzetet hanem agitátorjait ítélte el keményen.

Horránszky Nandor különösen Ugron tegnapi beszédere reflektált s kijelenti, hogy a Ház nyugodt lehet, mert a kik a király elé meghívtak, azoknak politikai multja elég garancia arra nézve, hogy a legfelsőbb politikai kihallgatások alkalmával politikai következetlenségekbe nem estek. Vajay István rövid beszéde után a miniszterelnök vette át a szót-kijelentette, hogy a választási eljárásnál a törvényesség útját fogja követni, fentartja az egyházpolitikai javaslatokat, a 67-iki kiegyezés, úgy fogja értelmezni, mint értelmeztetett az 28 éven át s végül tagadja, hogy a szászokkal paktált volna s a nemzetiség szerinti pártalakulást és érdekcsoportozatot nem fogja megengedni.

Gyórfi Gyula szintén a paktumról beszélt és a szászoknak már 1848. óta megindult nem-

zetiségi törekvéseket a magyar állameszmére veszélyeseknek tartja, egyébként kimondja, hogy a kormány iránt bizalommal nem fog viselkedni.

Ezzel az ülés beveződött.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

Bánffy Dezső br. és a nemzetiségek.

Régtől fogva az a meggyőződésünk, hogy Magyarországon nem lehet s nem szabad oly politikát csinálni, mely a nemzetiségekkel való paktumokra támaszkodik. Ez az alameszme veszélyeztetését jelentené, s ha a lejtőn az első lépést megteszszük, bajos a másodikat megakadályozni. A nemzetiségek étvágya évés közben nő, követeléseik teljesítés és paktálás között gyarapodnak. Mi határozott rokonszenvünket fejeztük ki a Bánffy kormány iránt, midőn megalakult, mert a szabadelvű törekvések integritásának védelméből keletkezett. Rokonszenvünknek ez volt egyedüli oka s alapja. De amint programját kifejtette, rögtön aggodalmainknak adtunk kifejezést egyrészt a szászokkal való egyezkedés miatt, mert ha Bánffy br. nem tartja helyesnek a nemzetiségi alapokon való pártcsoportulást, úgy még kevésbé lehet megmagyarázni, mért lépett előzetesen megállapodásra, a numerikus többség biztosítása végett a szászokkal; a szabadelvű párt létjogosultságát abban a pillanatban elveszti, mielőtt többsége csak szász és horvát szavazatokkal, tehát nemzetiségi pártcsoportulásokkal lesz fenntartható, mert ez csak a magyar állam érdekeinek sérelmével történhetik, már pedig a magyar állam belső integritásának fentartása minden pártérdeknél, bizonyára még a kiegyezés konzervatív magyarázatánál is fontosabb.

Másrészt onnan származott aggodalmunk, hogy Bánffy eddig szokatlan élességgel hangsúlyozta az 1868. 44. tcikk végrehajtását. Hát a nemzetiségi törvény oly törvény, melyet az idő, és fejlődés teljesen elítélt. Hogy Szilágyival szóljunk, oly föltételes ígéret, melynek föltételeit a nemzetiségek nem teljesítették. Ha ma a nemzetiségi törvényt végrehajtjuk, a magyar nemzetnek pótolhatlan károkat okozunk, a nemzetiségeket pedig nemcsak hogy ki nem élégitjük, hanem újabb vágyakra sarkaljuk. E törvény végrehajtása csak lépcső, mely a föderatív államszervezethez, de ez is csak lépcső, mely a magyar állam felosztására vezetne. Ilyen árt sem a Bánffy-kormányért, sem a szabadelvű pártért, sem semmiféle másért fizetni nem lehet, de reméljük, nem is kell.

Hogy mennyire igazunk van, maga a Tribuna a nagyszabeni tulzó oláh lap igazolja a következőkben: A nagyszabeni Tribuna a Bánffy-minisztérium nemzetiségi programjáról cikkez és konstatálja, hogy lényeges különbség van a volt és a mostani kormány nemzetiségi politikája között, mert míg Wekerle és Hieronymi kijelentette, hogy a nemzetiségi törvény végre nem hajtható, addig Bánffy miniszterelnök ur egyenesen megmondta, hogy a kormány tiszteletben fogja tartani azt a törvényt. A Tribuna érdekesnek tartja annak felemlítését, hogy Mocsáry ismert nyilatkozata óta ilyen kijelentést még senki sem tett a magyar parlamentben és annal meglepőbb ez a nyilatkozat, mert egy Bánffy teszi. Szerinte Bánffy miniszterelnök urnak törekvése helyreállítani a békét és azért jobban fogja eltakarni a magyar politikának brutalitását és való-zinü, hogy itt-ott a nemzetiségeknek némi törvényes concessziót is fog tenni, de ő a tett engedmények fejében értékesebb szolgálatokat fog köv tenni, de — úgy mond — hogy ezen kísérleteket leplezzük, küzdelmeinknek feladata lesz, mert küzdelmeinknek célja sokkal magasabb: vajjon ki volna kétségben e magasabb cél felől?

Az egri érsek pásztorlevele. Az egri érsek épugy, mint Bubits, a püspöki kar pásztor. levelét még külön pásztorlevél kíséretében küldte szét, melyben kath. érsekhez illendően, megemlékezvén a szokásos formákban az egyház állítólagos szorongatásairól, lelkes szavakban buzdítja papságát arra, hogy soha ne feledkezék meg a hazafiság követelményeivel.

Furcsaságok a közoktatásügyi miniszteriumban. Csáky gróf miniszterségének

legnagyobb részét az egyházpolitikai harcház kötötte le s így a közoktatással kevésbé foglalkozhatott; és mégis nem egy maradandó, vagy legalább mélyreható alkotást hagyott maga után. Eötvös br. néhány hónapi miniszterségének legfőbb ténye a közoktatási tanács el-törlése. A jogi szakoktatás megkezdett reformálása tekintetében azonban mit sem tett. Most Wlassics Gyulának ugyszólván első alkotása, hogy reaktívalja az annyiszor s éppen nem méltatlanul támadott egyetemi tanácsot. Berzeviczy, ki államtitkár volt hosszú időn át, midőn a 3 ik egyetem ügye el volt ejtve s a jogakadémiák új fejlődésnek indultak, rópiratot ír a 3-ik egyetem mellett s a szakiskolák, tehát a jogakadémiák ellen is. Wlassics miniszter a szabadelvű párt előtt még nem fjtette ki programját, (azóta igen, jövő számunkban ismert-tjük) de ahhoz előre kikérte a párt bizalmát s támogatást és az neki meg is ígért-tett. Ha valahol szükséges ontudatos okszeru, következetes és állandó politika ép közoktatásügyünk az. Kulturánk fogja pol. felsőbbbségünket megtartani. Vajha ennyi sok furcsaság után már egyszer állandó kerékvágásba jutna közoktatásügyünk.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Dr H-th Ö-n urnak E-s. Kedves leveled nagyon mekörvendeztetett. Felszabadult és rég kipróbált erőd támogatására biztosan számítok. — **Begegy** István esperes urnak **Istvándi**. Szives fáradozását igen köszönöm. — **Dr. Szakal Károly** urnak **Papa** Buzgalma őszinte hálaira kötelez. — **H-i Lajos** urnak **V-s H-sz.** A tárcát köszönöm a tisztelet-példányt tessék dec. 1-től megindultnak tekinteni. Ha lehet, sziveskedjékazon a vidéken a mostani és a napilap „Órálló” érdeké-ben tenni, hatni. Dolgozatait mindig örömmel várom. A vezérezikk igen nagy hatást tett. — **A-a Gy-a** urnak **Csurgó**. A válaszekiket megkaptam. De mivel még egyreflexió van bekülvé b. cikkezre, a tér lehető kimelésével úgy osztottam be a dolgot, hogy előbb az jöjjön, a válasz pedig a keddi számban jön.

HIRDETÉSEK.

Védjegy. Védjegy.

Mária-czelli

Gyomor-cseppek

nagyszertien hatnak gyomor bajoknál, nélkülözhetetlen és általános ismeretes házi és népszer.

A gyomorbetegség tünetei: étvágytalanság, gyomorgyengeség, bűzös lehelet, felfujság, savanyu, felbőffögés, hasmenés, gyomorégés, felesleges, nyálkakiválasztás, sárgaság, undor és hányás, gyomorgörcs zűkülés.

Hathatós gyogyszernek bizonyult fejjájásból, a menyinyben ez a gyomortól származott, gyomortulterhelésnél ételekkel és italokkal, giliszták, májbajok és hámoroidoknál.

Említett bajoknál a **Máriaczelli gyomorcseppek** évek óta kitűnőnek bizonyultak, a mit száz meg száz bizonyítvány tanúsít. Egy kis üveg ára használati utasítással együtt 40 kr., nagy üveg ára 70 kr.

Magyarországi foraktár: **Török Jozsef** gyogyszertára **Budapest**, Király utca 12 sz.

A védjegyet és aláírást tüzetesen tessék megtekinteni! Csak oly cseppeket tessék elfogadni, melyeknek burkolatára zöld szalag van ragasztva a keszítő aláírásával (C. Brády) és ezen szavakkal: „Valodiságát bizonyítom”.

A **Máriaczelli gyomorcseppek** valódián kaphatók.

S. A.-Ujhely: Kincsesy Péter és Éllássy Imre gyogyszertárában.